

expressió trivial: però la mar és la que importa més en una expedició marina. «Ab tot lo dit estol, stiguem bé cinc o sis jorns al Capvell, per contraris de vents --- exelocs, migjorns e lebeigs; e estant axí, desparà un *grop* de vent al maestre --- e quant venc lo vespre, lo *grop* fo passat e lo vent nos balcà; ⁵ e axí tota aquella nit anam pampolejant; e en l'endemà altre *grop* de pluja fo al dit vent e ns més altres 40 milles, axí que planerament vèyem les muntanyes de Mallorques ---», Cròn. del Cerimoniós. El *DAG.* en dóna una altra cita ¹⁰ del S. xiv, i dues del xv, sempre en el sentit meteorològic, figurat o no; i el recullen els diccs. de rims de Jacme Marc (1300) i L. d'Aversó (1468.3) (com a consonant de mots amb *ó*: *lop*, *adop*, *glop*, *cóp*).

A l'altre sentit correspon *grop de vidre* 'massa o bala ¹⁵ d'atuell de vidre': «odre d'olí, tres drs.; *grop de vidre*, dos anaps; gerre d'olí, dos drs.», 1252 (Capmany, *Mem.* II, 21). I en aquest el registra primer Belv.: «*gróp*: en els arbres: *nudo*; met. apretó, dificultat gran, en el qual sentit se diu: *exim d'aquest grop*: arduitas». «Les cendres de Pyrene, que anyora son cor tant. / Esmarletant de timbes y *grops* aquelles terres, / ²⁰ escresant les montanyes, llevant als puigs lo front, / un museol alsà-li de serres sobre serres, / que mal arrestellades fan gemegar lo món», *Atl.* I, 65a; «la ²⁵ dextral --- / si la vora n'era oscada / no ho estranyarà ningú, / quan hi ha un *grop* dins la fusta / no hi ha tall ni tremp segur», FPBriz (*JFlo.* 1871, 57). «El pare era un fusteret que s'havia avestat a allisar tots els nusos de la vida. --- I En Joan Apòstol havia après a ³⁰ llegir --- en l'energia de la faç paternal --- que els *grops* de l'existència humana són encenalls frèvolts, que salten pel sol esforç de la voluntat», Coromines (*Joan Apòstol* I, O. C., 526b7). És d'ús força general en tot el domini lingüístic, des dels Pirineus fins a Eivissa ³⁵ («nudo de la maderaa», PzCabr.); a l'Emp., tant parlant del temps com de la fusta (Llofriu, *BDLC* IX, 341). En el Maresme, i a totes les costes, es diu tant un *grop* com una *gropada* (St. Pol, 1920), parlant del temps.

Fora del català tenim l'oc. *grop* que ja figura en el *Donat Proensal* (c. 1240, llgd. SE.): «*grobs*, *grops*: nexus vel nodus», «*group* dans les Alpes, *grop* lgd.: noeud» (*TdF*), amb un derivat *gropar* 'fer un nus en una corda' (*Misteri de St. Eustaqüi*, 1504, i avui ⁴⁰ «*groupà*: nouer», *TdF*), *PSW*, s. v. I en italià es troben juntament *gróppo* amb *o*, tant en l'acc. 'nus' com en *groppo di vento* [Boccaccio], *groppo d'aria* [S. xvi, A. Caro]; i així mateix *gruppo* en l'acc. general [Poliziano, S. xv] i en molts escriptors del xvi (Ariosto, Cellini), especialment amb aplicació escultòrica. Aquest hi té també l'acc. de 'nuvolada tempestuosa', que hi consta des del S. xv (Luigi Pulci, Boiardo); ⁴⁵ amplemant representats en els dialectes regionals, i ja en el S. xiv *gruppu* «nodo» a Sicília (*Quaedam Prophetia*, v. 126; *ARom.* xx, 43), on la *ú* tant correspon a la *ó* com a la *ú* de l'italià literari. De l'it. *gruppo* es prengueren el fr. *groupe* i el port. i cast. *grupo* 'pluralitat de coses o éssers que formen un conjunt', aquest documentat des del *DAut.*, i ja n'hi ha algun testimo-

ni espars el 1490 i en Villamediana (1582-1622), que l'usa com Verdager, parlant de un *grupo de Peña*: però en aquestes tres llengües és un italianisme segur i de data tardana.

En la nostra llengua, així mateix, s'usà amb aquest sentit l'italianisme *grupo* (alhora amb influència castellana i francesa); i bastants provaren, a la segona meitat del S. xix, de substituir-lo en aquesta acc. artística o abstracta, pel genuí *grop* (encara hi insistien alguns ⁵ en el primer quart del nostre segle, dient per exemple *Grop excursionista*, *folkloric* etc.); sobre la polèmica entre *grop*, *grup* i *boldró* (AMAlcover), veg. *BDLC* ix, 289-99; però la llengua es decidí, en aquesta noció internacional pel vocalisme internacional, i així ho sanciona ja el *DOrt.*; des de la guerra aquesta variant s'ha generalitzat en l'ús ciutadà i, almenys en el Princ., se sent ja fins en la gent popular i pagesa («hi ha tres o quatre *grúps* de cases» vaig notar el 1957 a un pagès muntanyenc d'Alinyà, comarca ben reculada). Altra- ¹⁰ ment també hi ha casos en què tant *grop* com *grup* són possibles: «Els carlins valencians --- tot un dia van estar passant per Calella, a *grops* i ramades: entraven per les cases, i amb les dones i el menjar no s'estaven de res» (així en l'autògraf del *Silèni*, de Coromines, xx, p. 251, però ho canvià en *grups* damunt les proves).

Que prové del germànic se sap ja des del temps de Diez (*Wb.*, p. 174), però hi ha hagut certes vacil·lacions. Baist (*ZRPh.* xxxii, 37-8) creia que havia passat a l'italià des del longobard, cosa impossible, puix que aquest idioma canviava la -pp- germànica en -pf- (Gamillscheg, *Rom.* G. II, p. 218); M-L. (*REW*, 4787, 2344) no precisava; Gamillscheg (*EWFS*, 494) proposà una complicada i impossible etimologia, que ja no cal ¹⁵ refutar. En realitat no hi pot haver dubte sobre l'etimologia tradicional, i la repartició geogràfica mostra que el mot ha de venir del gòtic: és corrent, en efecte, que els termes gòtics en ü vacil·lin entre *u* i *o* en romànic (Gamillscheg, *Rom.* G. II, p. 37); ²⁰ ² cf. *FEW*: xvi, 420.

DERIV.: *Gropar* (per a l'oc., veg. supra). *Gropada* [¹⁵1561, *Ardits*, *DAG.*; St. Pol, 1920 ---, Bna. 1912 ---; *glopá(da)* 'cop de vent acompanyat de pluja molt forta', val. *Misc. Fabra*, 318]; avui és tant o més general: que *grop* en el sentit meteorològic, i sense gaire dife- ⁴⁵ rència: més aviat indica una nuvolada i tempestat de major durada que de més extensió o violència. Del cat. o de l'oc. *groupado* (no oc. ant.) són manlevats el fr. *gruppade* «coup de vent» (Rabelais), *groupade* (Pigafetta, c. 1520), i el cast. antiq. *grupada* [²⁰1532, c. 1570, 1596, veg. *DCEC* II, 798b52-4] i no pas de l'italià (cf. Vidos, *ZFSL* LVIII, 476-80), i el sard *gropada* (*korpada*, *kolpada*, *g. di aqua* «scossa, rovescio, d'acqua») és evident catalanisme (ho vegi o no, M. L. Wagner, *ARom.* xv, 244). *Gropejar*. *Gropitxot*. *Gropós*. *Grupot?* *Gruper*: Fontserè al marge del seu *DOrt.* referint-se a *xifra*, *xifrat* (o a *xifrer* [= *xiprer*] no és clar).

Gropellut mall. 'groller, filat-grosser, agrumollat' «que té molts grops», *DAG.*; AMAlcover, *Contarelles*;